

naj se poprej katran dobro pomeša s prstjo, ktera mora biti pa tako rahla in drobna, kakor precej debel prah. Ta prah se po njivi raztrosi, kamor se ima krompir saditi, in sicer za tretjinko (dritelje) palca na debelo, pa se potem podorje in dobro zavleče. Tako se katrana razdeli prav malo kakih 8 palcov globoko v zemljo, in v tako napravljeno zemljo se krompir po navadi sadi. Krompir se prav vrlo sponaša v taki zemlji in redi, da ga je veselje viditi. Gospod M. J. Lemaire pravi, da ni na svojih njivah že 2 leti ne enega gnjilega krompirja našel, med tem ko ga je na sosednjih njivah, kjer se ni zemlja s katranom mešala, skoraj polovica pognjila. Ker premogov katran ni drag, bi bilo prav, da se poskusi nasvetovani pripomoček. Ker nas krompirjeva bolezen še zmiraj ni zapustila, nam je toliko bolj imeniten tak svēt, ki izvira od skušenega gospodarja.

Posnetek iz novih postav

27. oktobra 1862 danih.

I. Za obrambo osebne svobode proti samovolji uradnikov.

Svoboda osebe (persone) in hišna pravica ste dve sila imenitne reči za človeka; zato ustavna vlada mora čuti nad tem, da se te pravici brez potrebe ne žalite nikomur, naj je velik gospod ali pohleven delavec. Veseli smo tedaj, da smo saj prejeli dober kos teh pravic. Zato tudi svojim bravcom podamo posnetek teh postav, da jih vsak pozná in da vé, ktere pravice ima sedaj vsak človek našega cesarstva.

Tako-le se glasujete postavi:

Nikogar ne sme soditi drug, kakor samo postavni sodnik njegov.

Nihče se ne sme zapreti kakor samo na sodnikovo povelje, v katerem je povedano, zakaj naj bo zaprt.

To povelje se mora zaprtemu precej ali vsaj v prvih štirindvajsetih urah po zaprtju v roke dati.

Samo za to, ker je kako prepovedano djanje napravilo velik hrup med ljudmi, ne sme nihče zaprt biti.

Policijske gosposke smejo sicer človeka, kjer postava tako ukazuje, prijeti in pod stražo držati, da ne uide, toda v prvih osem in štiridesetih urah ga morajo ali izpustiti ali pa na pristojno gosposko oddati.

Nihče ne more brez dolžnosti postavno utrjene siliti se, da bi v kakem kraju prebival in drugej ne.

Nihče ne more iz kakega kraja izgnati se, razun če postava tako ukazuje.

Kteri uradnik bi le-to postavo v čem prelomil, kaznovan (štrafan) bo za ta prestopok z zaporom do treh mescov, če bi pa s hudobnim namenom to storil, naj se kakor hudodelec v ječo obsodi po §. 101 kazenske postave.

Če bi kdo bil zaprt za to, ker se je bati, da utegne kam pobegniti, mora se precej izpustiti, ako položi varščino (kavcijo), ktere velikost sodnija določi, ali pa dobrega poroka za-njo postavi, in ob enem s podano roko obljubi, da ne bo nikamor odšel ne skrival se, tudi ne storil nič tacega, kar bi preiskovanje kazilo.

Ta varščina ali porokovina pa je zgubljena, če obdolženec brez dovoljenja kam odide in na poslani mu poklic v treh dnevih pred sodnijo ne pride.

Varščina ali porokovina se sopet odveže ali postane prosta, kadar se pravda dokonča in s pravno veljavo dosodi, ali pa če je obdolženec bil zaprt, akoravno je za-nj varščina dana, ker je namreč skušal pobegniti, ali ker so prišle na dan nove reči, zavolj kterih mora biti zaprt.

Na kogar bje sum, da je storil hudodelstvo, na ktero je postavljena petletna ali še daljša ječa, tacega je treba bilo po sedaj veljavnem redu kazenske pravde zaprtega preiskovati in izpraševati; po novi postavi pa sme viša sodna gosposka tudi temu dovoliti, da ostane na svobodi ali ne zaprt, ako varščino dá ali pa poroka postavi, kakor je bilo gori povedano.

II. Za obrambo hišne pravice proti samovolji uradnikov.

Nikomur se ne sme hiša ali stanovanje preiskavati, kakor samo na sodnikovo povelje, v katerem je tudi povedano, zakaj se ima to zgoditi.

To povelje se mora temu, kogar se tiče, precej ali vsaj v prvih štirindvajsetih urah v roke dati.

Kadar je za kako kazensko pravdo potreba, sme tudi brez sodniškega povelja kak sodnijski ali policijski uradnik ali pa župan zaukazati, da se komu hiša preišče. Kogar pa pošljejo hišo pregledavat, tega morajo za to pooblastiti s pismom, da ga pokaže unemu, ktereга zadeva.

Če je zoper koga izdano povelje, vjeti ali zapreti ga, če so ga zalezli na samem delu, če ga pisma od gosposke razposlane iščejo ali očitna govorica naznanja kakor krivca, ali če pri njem najdene reči na-nj kakor na deležnika kakega kazni vrednega djanja kažejo, tedaj mu smejo tudi policijski uradniki ali postavljenici sami ob sebi hišo preiskati, kadar je to za kazensko pravdo treba.

Naj bo pa eno ali drugo, mora se mu, če on tako želi, precej ali vsaj v prvih štirindvajsetih urah v roke dati pisano potrjenje, da mu je bila hiša preiskana, in zakaj to.

Za policijske in finančne namene se sme samo, če postava to veleva, komu hiša preiskovati. Pa tudi tu velja, kar je bilo gori zapovedano zastran pooblastivnega pisma za hišno preiskovanje in pa zastran potrjenja, da se je komu hiša preiskovala.

Uradnik, kteri bi to postavo v čem prelomil, bode kaznjen za ta prestopok po §§. 331 in 332 kazenske postave, če je pa s hudim namenom tako delal, naj se mu to šteje za hudodelstvo po §. 101 kazenske postave.

Če se komu preiskuje hiša, pa nič sumljivega v nji ne najde, mora se mu to, če tako želi, pismeno potrditi.

Jezikoslovne reči.

O členkih.

Spisal Podgorski.

(Konec.)

Ko s tem to svojo razpravo končujem, imam še to sploh opomniti, da se skladanje in vezanje našega jezika, kakor je tukaj razloženo, ujema popolnoma s bitnostjo hrvaško-srbskega in družih slavenskih narečij. Vredno je tedaj v imenu sloge, ki, kolikor dopuščajo meje in narava slovenskega jezika, v knjigi je in bode vedno naše geslo, da to stvar skrbno preiščemo in premislimo, pa kar se potrdi, da vpeljemo v djanje, kolikor tega še dozda storili nismo. Ali pri tacih preiskavah, in sploh, ako si hočemo vstvariti lep, bogat in gibčen knjižni jezik, ne smemo biti enostranski. Objeti moramo vse Slovence, naj si prebivajo na Kranjskem ali Koroškem, na Štajarskem, Primorskem ali Hrvaškem, samo da so Slovenci. Zgled posneme vreden daje nam naš slavní rojak Miklosić v svoji primerjavni slovnici slavenskih narečij. Ne bojimo se, da bi se naš narod ne naučil nekoliko manj navadnih izrazov. On se še okorne in mu čisto tuje nemščine navadi, nekar si ne bi zapomnil peščico besed svojega narečja! Knjižnega svojega jezika mora se tako vsaki narod učiti. Posebno bi bilo želeti, da bi se nekih v dosedanji pisavi manj navadnih, ali v narodu krepko ukoreninjenih besedič sploh poprijeli. Tako se ogiblremo členka a namesto pa brez vsega vzroka, ker ni samo pri hrvaških, ogerskih, belokranjskih Slovencih, ampak tudi po Notranjskem, Goriškem in v Primorji v navadi. Členka pa imamo tako dosti v našem jeziku, ker nam stoji, kakor smo vidili, tudi namesto: in opa, anopa (ampak); pa je tudi, ker se mora po večem zapostavljati, dosti okoren, posebno v daljših stavkih. Ravno tako naj bi se vrstile ano, an s tehtnejšo ali nekaj okorno besedico ampak.

Potem težko utrpevamo besedico i v pomenu tudi;